vertaald worden, en komt geheel de tegenstelling van *zonen* en *dochteren* in dit verband te vervallen.

O. i. is het dan ook niet twijfelachtig, of men zou beter hebben gedaan met ook hier *Benee* niet door *zonen*, maar door *kinderen* te vertalen, en alzoo te lezen: »dat de *kinderen Gods* de dochteren der menschen aanzagen." Er komt toch een merkwaardige plaats voor in Richt. 3 : 5 en 6, die de moeite loont dat men haar nasla en met Gen. 6 : 2 vergelijke. Daar toch heet het van »de *kinderen* Israëls, dat zij woonden in het midden der Kaïnieten en zich hunne *dochteren* tot vrouwen namen." Op die plaats nu heeft niemand er aan gedacht, om te vertalen: *de zonen Israëls*, niettegenstaande ook hier *Benee* staat, en dus hetzelfde woord, dat in Gen 6 : 2 voorkomt. Niet natuurlijk, alsof het niet vanzelf sprak, dat alleen »zonen" dochters tot vrouwen konden nemen, maar juist *wijl* dit vanzelf sprak en dus niet behoefde te worden uitgedrukt. Hetzij men dus de engelentheorie verdedigt, hetzij men met Calvijn denke aan de Sethieten, in beide gevallen is het raadzaam niet van »*zonen* Gods", maar van »*kinderen* Gods" te spreken, en niets noodzaakt ons om ter wille van de tegenstelling met »dochteren" het *Benee* door *zonen* te vertalen. In Richt. 3 : 5 staat evenzoo *Benee* tegenover *dochteren* en is door niemand op de tegenstelling nadruk gelegd. Bovendien tegenover de huwbare maagd staat niet de »zoon" maar de »*jongeling*" of de »*man*." Ware dus de bedoeling geweest, om de geslachten hier tegenover elkander te plaatsen, zoo zou er niet gestaan hebben: »Zoo zagen de *zonen*", maar: zoo zagen de *jongelingen* Gods de dochteren der menschen aan. Onze slotsom kan dus geen andere zijn, dan dat de vertaling door »zonen Gods" gansch *on*gewoon zou zijn, en dat de gewone vertaling regel blijft, waar deze door den zin niet is uitgesloten; alsmede dat ook al vertaalt men »zonen Gods" toch de tegenstelling, die men bedoelt, niet gevonden is, overmits er voor »zonen" dan een ander woord diende te staan.

„De palen der aarde".

Gij hebt al de palen der aarde gesteld; zomer en winter, die hebt Gij geformeerd. Psalm 74 : 17.

»Geen paal zich gesteld te zien", is het diepste wezen van de majesteit Gods, maar ook »geen paal voor zich te willen erkennen" was steeds en is nog het diepste wezen van de zonde, onder de engelen Gods eerst, en na hen onder de kinderen der menschen.

Een paal is wat wij thans breedsprakiger een grenspaal noemen, en dan laten we weer *paal* liefst weg en spreken alleen van *grenzen*.

Maar »paal" is teekenachtiger en heeft dieper zin.

Immers als ge aan de grenzen van uw land nadert, is die grens zelve voor uw oog onzichtbaar, en het zou u zelfs heel wat moeite kosten, om, al waart ge met de beste kaart gewapend, die grens te ontdekken.

Maar overschrijdt ge uwe grens op den breeden heirweg, en staat er op het punt waar grens en weg elkaar doorsnijden, een grenspaal opgericht, dan is in dien paal de grens voor u belichaamd, en is het of in dien steenen paal de natuur u toespreekt, en u toeroept: Tot zoover strekt uw vaderland en niet verder.

Aan zulke »palen" nu was men in de dagen toen Gods Woord voor de Heilige Schrift uitging, veel meer gewend dan thans, gelijk men thans nog zulke palen in bergachtige streken veel meer gebruikt dan ten onzent.

Bij ons graaft men, om tusschen akker en akker de grens aan te duiden, een diepe greppel of beter nog eene sloot; maar in bergachtig land kan dit niet, en daarom richt men tusschen het land van den één en het land van den ander dan meest eene rij staande steenen op, om eigendom van eigendom te scheiden. De bekende spreuk over het »niet verzetten van de palen der ouden" is dan ook aan niets anders dan aan dit gebruik van steenen palen tusschen hoeve en hoeve ontleend; want natuurlijk de zonde sloop ook hier in, en niet zelden beging de één boer de misdaad om bij nachtelijk duister, deze palen tusschen land en land te verschuiven, om op die wijs land van zijn buurman te stelen.

Ook in Israël wist men toen de Psalmist van »de palen der aarde" zong, uitnemend wel, wat onder die palen te verstaan was.

Die »palen" beteekenden de *grenzen*, maar grenzen die zichtbaar en voor een ieder duidelijk waren; en bovenal zulke grenzen, die niet van ons believen afhingen noch die wij naar wilkeur verschuiven mochten.

Een paal spreekt van eene grens die een macht buiten ons voor ons gesteld heeft, en die wij in stille gehoorzaamheid te eerbiedigen hebben.

Welnu, zulke palen stonden tusschen akker en akker onder de hoede der overheid.

Zulke palen stonden tusschen volk en volk onder de hoede van het volkenrecht.

Maar zulke palen stonden er ook in het leven der natuur, en in het leven der menschen op deze aarde. En ook met die palen, hier »palen der aarde" genoemd, mocht de mensch geen onheilig spel drijven.

Immers ook die palen behooren tot de heilige dingen, want noch toeval noch menschelijke wilkeur, maar God de Heere in zijne majesteit is het, die alle deze »palen der aarde" gesteld heeft.

——

Bij manier van voorbeeld wijst de Schrift ons vooral op *twee* palen der aarde, de één voor de *zee*, de andere voor het *licht*.

Van de zee heet het in Jeremia 5 : 22 : »Zult gij Mij niet vreezen, zegt de Heere, daar *Ik toch de zee het zand tot een paal gezet heb*, met eene eeuwige inzetting, dat ze daar niet over zal gaan? Ofschoon haar golven zich bewegen, zoo zullen zij toch niet vermogen, ofschoon zij bruisen, zoo zullen zij toch niet daarover gaan".

Dat is de macht van het strand. Het korrelende stuifzand door God gebezigd om den wilden Oceaan in te toomen. Een leeuw gevangen in het net van draadgaren.

En evenzoo heet het van het licht in Psalm 74 : »De dag is de uwe, ook is de nacht uwe; Gij hebt het licht en de zon bereid; *Gij hebt alle palen der aarde gesteld*; zomer en winter, die hebt Gij geformeerd."

Maar natuurlijk, dat zijn slechts voorbeelden, en dezelfde majesteit Gods die wij bewonderen, als de bulderende golven op het strand breken, of in bloedrood de zon met haar lichtglans ondergaat, diezelfde majesteit beheerscht heel ons menschelijk leven.

In ons menschelijk leven is letterlijk niets zonder een van God gesteld paal, en deswege wijst de Psalmist er zoo met nadruk op, dat God niet slechts dit tweetal, maar *alle* de palen der aarde gesteld heeft.

Van Hem ging eens uit de scheiding tusschen licht en duisternis, van Hem de tegenstelling tusschen de zee en het droge, maar uit zijne majesteit vloeide even vast de ordinantie voort, die den man van de vrouw in heel zijne existentie onderscheidde. Hij splitste de leeftijden, elk met zijn eigen grens en paal. Hij stelde de grenspalen der volkeren. Ja tot zelfs in een ieders bijzonder leven, is het God de Heere, die in den stroom des tijds het oogenblik vaststelde, waarop we geboren zouden worden, en even vrijmachtig en vast het oogenblik bepaald heeft, waarop we weer in den stroom zullen onderduiken.

Zoo staan de palen des Heeren allerwegen om ons in ons leven. Palen in zijn verborgen raad gesteld, die ons aanvankelijk verborgen blijven, maar ook palen, die Hij ons ontdekt, die Hij ons aangewezen, die Hij ons als teekenen zijner majesteit in het leven gesteld heeft.

En wee, wee over u, als ge die van God gestelde palen poogt te verzetten.

——

En toch, dat »verzetten van die palen" is vaak niet voor den goddelooze alleen, maar ook voor den ziekelijk vrome een wellust.

Het Pantheïsme is en blijft het zondig pogen, om altoos weer, tegelijk in goddeloozen en tegelijk in vromen vorm, die door God gestelde palen eerst te verschuiven en straks weg te nemen.

De zondige zucht, om de majesteit Gods, die uit dien paal spreekt, te weerstaan, doorwoelt feitelijk heel ons menschelijk leven. Ze komt uit tot in de zucht om van den nacht een dag te maken en in den dag te slapen; in de neiging van de vrouw om tot zelfs in manieren en kleeding, in spel en sport den man gelijk te worden; in het kind dat te vroeg rijpt en met de groote menschen wil meêdoen; in den lagen stand die den hoogen opzij streeft; in een cosmopolitischen zin, die alle liefde voor het eigen vaderland bluscht; in de gelijkmaking van huwelijk en vrije liefde; kortom in de machtige neiging, waaraan niemand onzer geheel ontkomt, om de ordinantiën, die eeuwenlang zoo muurvast stonden, omver te halen en het alles om ons heen juist anders te maken, dan het naar de oude palen was.

Doch dit raakt alles nog slechts de *goddelooze*, en nog niet de *vrome* zijde van die vijandschap, die op den bodem van ons hart tegen de »palen Gods" woelt.

En toch ook die *vrome*, die *zondig*-vrome kant is er.

——

Die zondig-vrome kant neemt tweeërlei vorm aan, en het is juist tegen het zondig-vrome in die *beide* vormen, dat onze heerlijke Gereformeerde belijdenis zich zoo Godvruchtig aankant.

De eerste vorm is de meest gewone, de meest verbreide, en die het gereedst voor de hand ligt.

Om de *genade*, waaruit ze leeft, gaat de vroomheid dan de *natuur* verachten.

Ja, natuurlijk voor elken regel, die op het heilig gebied der genade geldt, buigt ze zich eerbiedig neder, maar wat zou het gewone leven haar nog waard zijn!

Voor de ziel alle zorge hebben, uitnemend, maar al wat het lichaam raakt, is beneden haar aandacht. Voor het Godsrijk strijden, kostelijk, maar wat zou ze zich met de zaken van stad en land inlaten! Voor alle Christelijk werk vol ijver, is ze voor wetenschap en kunst zonder bezieling.

Alleen het geestelijke boeit haar, maar op het natuurlijk leven ziet ze met minachting neder.

Dat te verwaarloozen, dat te veronachtzamen, schijnt haar geen zonde maar *hooge* vroomheid.

En wat zou ze dan nog de palen van dat leven eerbiedigen, of voor de grenzen in dat leven uit den weg gaan?

En zoo schrijdt dan deze vroomheid in haar zonde voort en voort, tot eindelijk het bandeloos gemaakte natuurlijk leven zich schriklijk wreekt en ook den grenspaal tusschen vleesch en geest omverhaalt, om met de gruwelen der naaktloopers en van een Jan van Leiden te eindigen.

——

De tweede zondige kant dezer vroomheid heeft een heiliger vorm, en gaat niet tegen de van God gestelde paden in het natuurlijk leven, maar tegen de palen die God voor zijn Koninkrijk stelde in.

Ook deze vroomheid is in ziekelijken zin mystiek, maar ze voelt zich tot zonde geprikkeld door de palen die vanouds in het *geestelijke* gesteld zijn.

O, ze wil zoo geestelijk, overgeestelijk zelfs zijn, maar ge moet haar aan geen band willen leggen.

Ze heeft God lief, en ganschelijk wil ze zich Gode toewijden, maar ze kan geen God liefhebben, die haar perken en palen wil stellen.

Ze moet in haar geestelijk woelen en dringen en genieten vrij als het vischje in het water en als de vogel in de lucht zijn.

En daarom weg met eene bindende belijdenis, weg met uw kerkelijk instituut. Geen Sacramenten zelfs wil ze, tenzij ze met die Sacramenten naar eigen zin en lust kan handelen. Het Verbond is haar tot een last. En Gods Woord, nu ja laat dit gelden voor wie pas begon, maar zij weet het opzij te zetten, voor haar geldt alleen de uitspraak der eigen bevinding.

En zoo gaat dan alle paal door God gesteld ook uit het eigen leven der vroomheid weg.

Het wordt chaotisch. Een tohoe wa bohoe, een woest en ledig, gelijk eens deze aarde was, eer God er zijn palen in gesteld had.

En het eind is, dat onder eene vermenging en verwarring van den eigen geest met den Heiligen Geest, de vrome zelf koning in zijn hart wordt, in stede van God den Heere als Koning bovenal in het leven zijner ziel te laten heerschen.

——

Van die tweeërlei zonde nu hebben onze Gereformeerde vaderen de giftige verleiding gevoeld, en er deswege hunne fiere belijdenis tegenovergesteld.

Niet heel het leven der wedergeboorte los ingeschoven in ons natuurlijk leven, maar op dat natuurlijk leven geënt.

Niet om de genade de natuur geminacht, maar voor alle dingen de Schepper van hemel en aarde, en in Hem de God van alle ontfermingen aangebeden.

Niet een leven der heiligheid dat zweeft op eigen wieken, maar dat vast ligt in het Verbond den Heeren Heeren.

En nooit, nooit eenig eigen bevinden als heilig gekeurd, tenzij het eerst de keur ondergaan had van het woord der Heilige Schrifttuur.

Nooit en nergens palen aan de majesteit Gods gesteld, maar heel ons menschelijk leven, zoo in de natuur als in de genade, bepaald en ompaald door de ordinantiën des Heeren, en wij, kinderen der menschen langs en tusschen die palen ons voortbewegend, buigend voor zijn heilig recht.

Zie het in Psalm 74 maar.

Voor Asafs zienersblik ligt het volk des Heeren in smaad terneder. Het schijnt, of het werk van Gods genade mislukt is en ten ondergang.

En wat doet nu de heilige Godsman?

Hij wijst zijn volk op de palen die God voor het leven der aarde gesteld heeft, en die immers alle nog overeind staan, en die geen macht der verwoesting breken kan.

En daarom heft hij nu zijne eigene ziel en de ziel van het volk des Heeren weer op uit de bedruktheid.

Aan Gods werk uit de natuur ontleent hij vastheid der hope voor den triomf van het werk Gods in het genaderijk.

Als de duisternis de palen van het licht niet kan verzetten, hoe zou dan Satan verzetten kunnen de palen door God gesteld voor het rijk der heerlijkheid?

Amsterdam, 23 November 1894.

De verplichting tot het helpen van vacante kerken.

In de laatste jaren heeft zich hier en daar het geval voorgedaan, dat bij de Classikale regeling van de vacatuurbeurten de vraag gedaan werd, of de kerken der Classe dan ook gehouden zijn, die regeling te helpen uitvoeren, en met name, of de kerken, die een eigen Dienaar des Woords hebben, dan verplicht zijn, dezen ook des Zondags nu en dan aan vacante kerken af te staan. Het is zelfs reeds voorgekomen, dat er kerken waren, die daartegen bezwaar maakten; welk bezwaar dan gegrond werd op de overweging dat een predikant geheel en uitsluitend aan zijne eigene kerk verbonden is, en dat deze hem beroepen heeft voor den dienst dien zijzelve behoeft; terwijl ook wel eens aangevoerd werd, dat in de Kerkenordening van zoodanige verplichting niets te vinden is.

In onderscheiding van bijna alle andere quaestiën, die in de kerkelijke practijk telkens oprijzen, zal van de genoemde quaestie wel kunnen gezegd worden, dat zij in onze Gereformeerde kerken van zeer jongen datum is. Van de Reformatie af tot op onzen tijd heeft men aan de bedoelde verplichting nooit getwijfeld, maar integendeel altijd ondersteld, dat zij bestond en als het ware vanzelf sprak. In die onderstelling hebben de Classen, van de zestiende eeuw af, de waarneming van de vacatuurbeurten geregeld; welke regeling, voor zooveel zij uit de zeventiende en achttiende eeuw is, in de toen gedrukte Classikale handboekjes ook is opgenomen. En blijkbaar is er te dien aanzien toen nergens bezwaar geweest. Anders zou daarvan bij de Classikale regeling wel eenig spoor te vinden zijn. En vooral zou er dan wel iets over moeten voorkomen in de Acta van Particuliere, Provinciale en Generale Synoden, daar toch dergelijke quaestie dan wel in die meerdere vergaderingen had moeten behandeld worden. Dit nu schijnt nooit geschied te zijn. Op de Generale Synoden, wier Acta alle zijn uitgegeven, is de regeling der vacatuurbeurten nooit ter sprake gekomen. En evenmin op de Particuliere of Provinciale Synoden, voor zooveel uit de bekende Acta kan blijken. Integendeel, wanneer het eens eene enkele maal voorkomt, dat er over hulp van vacante kerken te handelen was, dan wordt toch uitgegaan van de onderstelling, dat vanwege de Classe de dienst in zulke kerken wordt waargenomen.

Zoo b. v. in het besluit, dat de Zuidhollandsche Synode te Delft, in 1607, genomen heeft, omtrent de hulp die men thans gewoon is consulentsdienst te noemen, en dat in Art. 20 van hare Acta aldus genotuleerd is:

»Ordre in den kerckenraet, daer geen predicant en is. — Also na het overlyden ott vertrecken der predicanten in veele plaetsen ten platten lande lichtelijc swaricheyt voorvalt int verkiesen van een ander tot den dienst harer kercke ende in andere kerckelycke saecken, uyt oorsaeck dat dickwils tot kerckelycke opsicht sijn vercooren sodanige personen, die van regeringe der kercke niet veel ervarentheyt en hebben, so werde gevraecht, oft niet goet en soude sijn, dewyle de dienaren des classis sulcke plaetsen den tyt, dat se vaceren, waerneemen moeten, dat de predicant, die van wegen den classe den dienst doet, in hare kerckelycke vergaderinge tegenwoordigh sij om die saecken, die voorvallen, te beleyden ende voornamentlyc als van de beroepinge van een ander dienaer gesproocken wert. Is hierop geresolveert, dattet behoorlyc is, dattet also geschiede".

Met de regeling en de waarneming van vacatuurbeurten hebben de Synoden zich niet ingelaten, daar dit allereerst eene zaak was van de Classen, en in deze best kon worden afgehandeld, zoodat volgens het beginsel van Art. 30 der Kerkenordening de Synoden niet eens bevoegd waren, zich daarmede te bemoeien. Het behoorde en behoort tot die zaken, die eerst dan door eene Synode te behandelen zijn, wanneer daarover moeielijkheden komen, welke in de Classe niet kunnen worden uit den weg geruimd.

Maar juist daarom ligt het dan ook in den aard der zaak, dat er in de Kerkenordening geene bepaling voorkomt, volgens welke eene kerk zou gehouden zijn, haren Dienaar voor den dienst in vacante kerken nu en dan af te staan; en kan uit dat zwijgen van de Kerkenordening volstrekt niet worden afgeleid, dat zulke verplichting eigenlijk niet bestaat. Er zijn heel wat zaken, waaromtrent kerken en kerkedienaren en gemeenteleden eene roeping hebben, zonder dat zulke roeping in de Kerkenordening uitgedrukt is. En het zou waarlijk niet te wenschen zijn, dat men in dit opzicht de Kerkenordening zoo volledig mogelijk maakte. Zij zou dan al spoedig een dikke reglementenbundel worden. En wanneer een Gereformeerd kerkverband zulk eene veelheid van algemeene bepalingen noodig heeft, dan bewijst dit, dat in die kerken het geestelijk leven op eene treurige wijze is ingezonken, en dan werkt het mede om zulke inzinking nog te doen toenemen. Daarom is te hopen, dat de bovenbedoelde quaestie ook thans nog in de Classen zal kunnen afgedaan worden; zoodat Synodale besluiten te dien aanzien onnoodig zijn en onnoodig blijven.

Intusschen, dat de vraag, waar we over handelen, juist in onzen tijd is opgekomen, laat zich tot op zekere hoogte wel verklaren. Eenigszins kan dit worden toegeschreven aan het feit, dat het nog niet lang geleden is, sedert onze kerken aan de overheersching van Classikale en Synodale bestuurscolleges ontkomen zijn; en na sterke hierarchische actie volgt in den regel bij de kerken, die daarvan bevrijd zijn, eene zekere independentistische reactie. Bovendien is er hier te lande reeds vanouds, ook in de Gereformeerde kerken, eene Doopersche strooming; en deze openbaart zich ook in miskenning van het kerkverband. En vooral moet niet worden uit het oog verloren, dat, terwijl in vroeger eeuwen predikantsvacaturen betrekkelijk zeldzaam waren en spoedig vervuld werden, thans meer dan een derde onzer kerken vacant zijn; terwijl bovendien die vacaturen zeer ongelijk over de Classen verdeeld zijn, en verre de meeste reeds jaren geduurd hebben en ook thans nog geen uitzicht hebben op spoedige vervulling. Bij zooveel meer vacaturen, en zooveel minder predikanten die ze kunnen waarnemen, is het bezwaar van die waarneming uit den aard der zaak heel wat grooter, dan het vroeger ooit was.

Toch raakt dit laatste niet het beginsel, maar alleen de wijze waarop het moet worden toegepast. Een zoo groot aantal vacaturen is altijd een abnormale toestand. Regel is het, voor iedere kerk, dat zij haren eigenen Dienaar des Woords hebbe; waarop dan ook altijd zooveel mogelijk moet worden aangehouden. En wanneer dat het geval is, dan zijn er ook natuurlijk slechts betrekkelijk weinig vacaturen, en dan duren deze nooit lang, en dan zijn er vele predikanten die haar samen waarnemen. Zoolang het nog anders is, moet nu zeker met dien abnormalen toestand worden rekening gehouden; met name in dit opzicht, dat aan de vacante kerken lang niet elken Zondag hulpdienst kan bewezen worden, gelijk in vroeger tijd steeds de regel was. Maar dit is natuurlijk slechts eene quaestie van meer of minder hulp, in overeenstemming met het grooter of kleiner vermogen. Het beginsel, dat de kerken der Classe tot die hulp verplicht zijn, blijft in allen gevalle ten volle gelden.

De grond, waarop die verplichting berust, ligt eenvoudig in het kerkverband zelf. De noodzakelijkheid en Schrifttuurlijkheid van dat kerkverband, die van Gereformeerde zijde tegenover het Independentisme altijd is staande gehouden, wordt natuurlijk niet ontkend door de kerken, die er zelve toe behooren. En dan kan eigenlijk evenmin ontkend worden, dat zij ook gehouden zijn tot de hier bedoelde hulp.

Immers is dan het beginsel, dat in Art. 31 van onze Kerkenordening is uitgesproken, ook hier van toepassing. Omtrent een besluit der Classe, dat aan vacante kerken althans enkele Zondagen in het jaar een dienst des Woords en der Sacramenten verzekert, zal wel niemand aannemen te »bewijzen, dat het strijdt tegen het Woord Gods of tegen de artikelen der Kerkenordening". Maar dan moet zoodanig besluit ook »voor vast en bondig gehouden worden".

En veelmeer nog zegt de overweging, dat het juist de wederkeerige steun en hulp is, die in het Gereformeerde kerkverband de hoofdzaak uitmaakt.

Er is zulk een kerkverband, en het moet er zijn, omdat alle geloovigen in Christus innerlijk één zijn, en die eenheid ook naar buiten zooveel mogelijk blijken moet. Maar als dat erkend en beleden wordt, gelijk door allen die tot éénzelfde kerkverband behooren metterdaad geschiedt, hoe zou men dan terzelfder tijd kunnen zeggen, dat de eene kerk niet verplicht is, de andere in haar nood te helpen? Het zijn waarlijk niet de besluiten eener Classe, waardoor zulke verplichting in het leven is geroepen. Zij wordt door de Classe alleenlijk geregeld; maar dat zij bestaat, is dan van te voren reeds aangenomen. En zij staat zóó vast, dat de Classe haar niet eens zou kunnen ter zijde stellen. In Christus' kerk mag niemand, ook geene plaatselijke kerk, als stelregel aannemen, dat een ieder slechts voor zichzelven heeft te zorgen. Juist voor haar staat geschreven: »Niet gelijk Kaïn"; wiens leuze was: »Ben ik mijns broeders hoeder?"

Wie den dienst des Woords en der Sacramenten ook maar eenigszins weet te waardeeren (gelijk eene kerk, die dien steeds voor zichzelve begeert, natuurlijk doet), moet vanzelf toestemmen, dat vacante kerken ontzaglijk veel missen, en dat, wanneer de vacature lang duurt, en wanneer dan al dien tijd, misschien jaren lang, Woord en Sacramenten nooit bediend worden, onvermijdelijk volgen moet, dat zulke kerken deels verloopen, deels inzinken, en in ieder geval sterk achteruitgaan. De onderscheidene hulpmiddelen, waarmede men bij de samenkomsten der gemeente zich dan wel moet behelpen, kunnen den geordenden dienst des Woords nooit vergoeden, en zij kunnen ook niet gepaard gaan met de bediening van Doop en Avondmaal. En zou den dan de kerken, die tot hetzelfde kerkverband behooren, daarvoor onaandoenlijk mogen zijn, en het lijdelijk mogen aanzien? Immers kan men toch niet zeggen, dat de vacante kerken dan maar zelve voor de hulp, die zij noodig hebben, moeten zorgen. Want waar zouden zij die hulp kunnen vinden, wanneer die haar geweigerd werd door de naaste buren, door de kerken van de eigene Classe? Indien deze hare hulp met recht kunnen weigeren, en zelfs met het oog op zichzelve daarin eigenlijk gelijk hebben, dan kunnen en dan moeten verder afgelegen kerken nog veel eerder zoo handelen; te meer, omdat die verwijderde kerken dan toch bovendien reeds in haar eigen kring hulp te verleenen hebben. Als er moet geholpen worden, is toch altijd de naaste omgeving wel het eerst geroepen. En als zulke hulp eenigszins gelijkmatig en ordelijk en practisch zal verleend worden, dan kan dit alleen geschieden doordat de bestaande kerken in een aantal kleine kringen worden bijeengevoegd, of m. a. w. doordat zulke hulp Classikaal wordt verleend en geregeld.

Of het dan niet waar is, dat een predikant geheel en uitsluitend aan zijne eigene kerk verbonden is, en dat deze hem beroepen heeft voor den dienst dien zij zelve behoeft? O ja, zonder twijfel. Maar aan dat beginsel wordt ook in het minst niet te kort gedaan door de hier bedoelde verplichting. Integendeel, wanneer een predikant door het waarnemen eener vacatuurbeurt eene andere kerk tijdelijk dient, dan is hij terzelfder tijd ook in dienst van de eigene kerk, waaraan hij verbonden is. Immers is het die kerk zelve, die verplicht is, de vacante kerk nu en dan te helpen; en wanneer zij dit dan doet, door voor een enkelen Zondag haren eigenen predikant hiervoor af te staan, dan blijft die predikant wel degelijk in den dienst zijner eigene gemeente: hij komt dan in de vacante kerk, niet omdat hij persoonlijk roeping of genegenheid heeft haar te helpen, maar omdat de kerk, waaraan hij verbonden is, hem daartoe afstaat en als het ware leent. En voorts, iedere kerk wordt op hare beurt ook wel eens vacant en dus hulpbehoevend; en in zulk een geval komt dan de verplichting, om elkander te helpen, aan haar zelve ten goede. Anderen helpende, maakt zij dus terzelfder tijd, dat zij zelve, als het noodig is, ook geholpen wordt.

In dit laatste ligt ook een tegenwicht tegen het nadeel, dat de kerk, die helpt, dan voor zulk een Zondag gewoonlijk verstoken blijft van den dienst des Woords. En in vele gevallen zou nog wel op andere wijze aan dat bezwaar kunnen worden tegemoetgekomen, nl. door de vacatuurbeurten zóó te regelen, als in vroeger eeuwen bij vele Classen gebruikelijk was. Daarbij werd aan de vacante kerk slechts één predikbeurt toegekend, doorgaans des voormiddags; en wanneer de afstand niet al te groot was, kon de predikant dan dienzelfden Zondag ook nog in zijne eigene kerk eene beurt waarnemen: bijna overal was wel iemand te vinden, die zijn eigen paard en rijtuig gaarne beschikbaar stelde, om den dag des Heeren des te beter aan zijn doel te doen beantwoorden. Misschien zou ook nu nog, althans in sommige Classen, door zulk eene regeling kunnen verkregen worden, dat de kerken, die een eigen predikant hebben, door de vacatuurbeurten niet te veel geschaad werden, en dat juist daardoor aan vacante kerken een veel grooter aantal vacatuurbeurten, dan thans mogelijk is, kon gegeven worden.

In verband met het hier ter sprake gebrachte onderwerp moet ten slotte nog iets gezegd worden over Art. 15 van de Kerkenordening, daar door een zonderling misverstand van het tweede gedeelte van dit artikel in sommige kerken gedacht wordt, dat zij toch wel recht hebben, haren predikant niet toe te staan, in eene vacante kerk te gaan prediken.

Dat artikel houdt in: »Het zal niemand geoorloofd zijn, den dienst zijner kerke onderlatende, of in geenen zekeren dienst zijnde, hier en daar te gaan prediken, buiten consent en autoriteit der Synode of Classe; gelijk ook niemand in eene andere kerke eenige predicatie zal mogen doen of Sacramenten bedienen, zonder bewilliging des Kerkeraads."

Het bedoelde misverstand nu bestaat hierin, dat men in den laatsten volzin, bij de woorden »zonder bewilliging des Kerkeraads," denken wil, niet aan den Kerkeraad van de kerk, waar de prediking of Sacramentsbediening zal plaats hebben, maar aan den Kerkeraad van de kerk, waar de predikant toe behoort. Deze Kerkeraad (zoo is dan verder de redeneering) moet bewilligen; en kan dus ook weigeren.

Dat dit enkel misverstand is, kan gemakkelijk blijken, o. a. uit de volgende overwegingen:

1°. Het geheele artikel, dat reeds dagteekent van de oudste redactie van de Kerkenordening in 1571, is gericht tegen eene ongeregeldheid, die vooral in de zestiende eeuw veel voorkwam, n.l. dat personen, die nu eenmaal ergens tot den kerkedienst waren toegelaten, op eigen gezag Woord en Sacramenten gingen bedienen. Dit nu mocht natuurlijk niet worden toegelaten. In Gereformeerde kerken kon geen kerkelijke dienst zijn zonder kerkelijke roeping of zending; en deze kon slechts uitgaan van een Kerkeraad, als het eenige kerkelijke bestuur; voor plaatsen, waar een kerkeraad is, van den Kerkeraad dier plaats, en voor andere plaatsen in het algemeen van een aantal Kerkeraden, in Classe of Synode vereenigd. Het is dit beginsel, dat in Art. 15 van de Kerkenordening toegepast wordt. Maar dan moet in zijn slot ook vanzelf gedacht worden aan den Kerkeraad der plaats, waar de dienst geschieden zal. Anders zou daar toch een kerkedienst zijn, die geheel